



SIVILOMBUDET STORTINGETS OMBUD FOR  
KONTROLL MED FORVALTNINGEN  
Postboks 3 Sentrum  
0101 OSLO

Vår saksbehandler  
Hanne Christine Lundemo

Vår ref.  
2023/27862  
oppgis ved alle henvendelser

Deres ref.  
6db49009-aa31-4d69-  
826b-419d14342323  
2023/5298

Dato  
31.03.2025

## Svar på Trondheim kommunes oppfølging av besøksrapport Trondheim fengsel og forvaringsanstalt

Det vises til brev fra Sivilombudet til Trondheim kommune, byrådsavdeling for helse og omsorg v/byråd Merethe Baustad Ranum, datert 4. februar 2024. Brevet er et svar på Trondheim kommunes oppfølging av besøksrapport Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, avdeling Nermarka 10.-12. mars 2024. I brevet ber Sivilombudets forebyggingsenhet om ytterligere informasjon om kommunens oppfølging av anbefalingene nummerert som 20, 21, 26 og 30, og setter en frist for tilbakemelding fredag 25. april 2025. De minner om at svaret skal utformes på en slik måte at det kan offentliggjøres.

### Innledende kommentar

Sivilombudet understreker at de vurderer flere av funnene som gjaldt risiko og mangler i helsetjenestene som alvorlige, og er spesielt opptatt av kommunens samarbeid om helsetilbudet til innsatte både internt i kommunen og med spesialisthelsetjenesten og kriminalomsorgen. Sivilombudet savner beskrivelser av et mer systematisk, overordnet og helhetlig perspektiv på helsetjenester til de innsatte i kommunens tilbakemeldinger på oppfølging av ombudets anbefalinger.

Sivilombudet understreker viktigheten av et godt samarbeid mellom kommunen og fengselet i forbedringsarbeid for de innsatte. Videre viser de til helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 1 og 3, og forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten, for å understreke at kommunen har det overordnede ansvaret for helse- og omsorgstjenestenes omfang og innhold, samordning mellom de ulike tjenestetilbudene, og ivaretagelse av helsefremmende og forebyggende arbeid for alle kommunens innbyggere.

Som byråd for helse og omsorg i Trondheim kommune, setter jeg pris på Sivilombudets grundige gjennomgang og tydelige tilbakemeldinger fra sitt besøk ved Trondheim fengsel og

Postadresse:  
Trondheim kommune  
Byrådsavdeling for helse og  
omsorg  
Postboks 2300 Torgarden  
7004 TRONDHEIM

Besøksadresse:  
Munkegata 1

Telefon:  
72 54 61 20

Organisasjonsnummer:  
NO 942 110 464

E-postadresse: [byradsleder.postmottak@trondheim.kommune.no](mailto:byradsleder.postmottak@trondheim.kommune.no)  
[www.trondheim.kommune.no](http://www.trondheim.kommune.no)

forvaringsanstalt. Jeg deler også forståelsen av at offentlige myndigheter har et særskilt ansvar for å ivareta personer som er fratatt friheten, og skjønner at ombudet ønsker å løfte dialogen om den videre oppfølgingen til ansvarlig politisk nivå i kommunen.

Så langt det lar seg gjøre følger vi Helsedirektoratets veileder for helse- og omsorgstjenester til innsatte og andre normerende produkter som er med på å gi forsvarlighetskravet for helsetjenester et innhold. Samtidig vurderer vi kontinuerlig om det er behov for å gjøre endringer i organisering og innhold av tjenestetilbudet. Kommunens fengselshelsetjeneste har et bredt samarbeid med andre for å sikre forsvarlig helsehjelp til innsatte og å finne forbedringspunkt, og også å utvikle tjenesten i samarbeid med andre fagmiljø.

Til orientering har fengselshelsetjenesten følgende møtepunkter:

- regelmessige møter på ledernivå mellom kommunen og Kriminalomsorgen
- årlige møter med Statsforvalteren i Trøndelag
- møte hvert kvartal med Legevakt
- halvårslige møter med Klinikk for rus og avhengighetsmedisin ved St. Olavs
- planlagt møte med akuttpsykiatrisk avdeling ved St. Olavs hospital og Legevakt.

Som helsetjenesten ved fengslet har gitt uttrykk for i dialogen med Sivilombudet, er kommunens økonomi under press og det oppleves at de statlige årlige tilskuddene til vertskommuner for fengsel er for knappe til å finansiere innsattes behov for helsetjenester. En stram kommuneøkonomi forutsetter stramme prioriteringer, både innenfor hver enkelt tjeneste innad i kommunen, og for helse- og omsorgstjenestene samlet sett.

Som byråd for helse og omsorg, er jeg opptatt av at innbyggerne skal få helsetjenester av god kvalitet, har god tilgjengelighet, at de samlede ressursene brukes best mulig. Det betyr at kommunen må sikre en god og forsvarlig bemanning i alle deler av helse- og omsorgssektoren, også i fengselshelsetjenesten. I de årlige budsjettprosessene, vurderer jeg de samlede ressursene på eget byrådsområde og fordelingen av dem innad i helse- og omsorgstjenesten. Sivilombudets anbefalinger har økonomiske og administrative konsekvenser som må vurderes før vi beslutter hvordan vi best kan tilpasse det samlede helsetilbudet i fengselet.

## **Utfyllende svar**

Sivilombudet har i sitt brev av 4. februar 2025 bedt Trondheim kommune om mer informasjon til fire nummererte anbefalinger, og under følger kommunens utfyllende svar.

### **Organisering og samarbeid i helseoppfølgingen**

*20. Fengselet, kommunen og sykehuset bør samarbeide om å iverksette helsefremmende tiltak for innsatte for å forebygge og redusere negative helsekonsekvenser som følge av bemanningssituasjonen og dårlige fysiske forhold i fengselet.*

Sivilombudet ber om en beskrivelse av hva kommunen, i lys av sitt samlede ansvar for ivaretagelse av helse- og omsorgsbehov for de innsatte, i samarbeid med fengsel og sykehus kan iverksette av helsefremmende tiltak for de innsatte, inkludert eventuelt tidsperspektiv.

### **Svar:**

Sivilombudets funn var knyttet til forholdene for de innsatte på E-bygget. Fengselshelsetjenesten har meldt fra til Kriminalomsorgen om forholdene på E-bygget, der også ansatte ved

helseavdelingen kan oppleve utrygghet både som følge av for lav bemanning i kriminalomsorgen og dårlig bygningsmasse. Kommunen er kjent med at det er planlagt full rehabilitering av bygget, men tidsperspektivet er ikke klart.

Kommunen har gjennom fengselshelsetjenesten et tilbud om sirkeltrening en gang i uken til innsatte ved Forvaringsavdelingen, og det planlegges oppstart av kondisjonsgrupper til innsatte ved E-bygget våren 2025. Kommunen vil i kommende møter vurdere flere andre helsefremmende tiltak i samarbeid med fengslet og de innsatte.

### **Helsekartlegging**

*21. Trondheim kommune bør sikre kartlegging og vurdering av helsebehov ved innkommst og senest innen 24 timer, også utenfor helseavdelingens åpningstider. Kartlegging og vurdering av selvmordsrisiko bør alltid gjøres ved innkommst.*

Sivilombudet ber om en nærmere beskrivelse av hvordan kommunen sikrer at inkomstsamtale inkludert kartlegging av selvmordsrisiko skjer ved innkommst og senest innen 24 timer.

Svar:

Slik ordningen fungerer i dag, gjennomføres inkomstsamtalen i løpet av første virkedag hos helsetjenesten i fengselet. Kriminalomsorgen har i tillegg gode rutiner ved sine inkomstsamtaler. Der berøres også suicidalitet og det er lav terskel for kontakt med legevakten dersom nyinnsatte melder om psykiske og/eller fysiske symptomer i samtalen Kriminalomsorgen har. I slike tilfeller er det stor villighet fra legevakt til å komme til fengselet for vurdering av innsatte når det gjelder nyinnsatte som helseavdelingen ikke har rukket å snakke med. Helseavdelingen i fengslet opplever at dette fungerer godt, men vi vil se nærmere på rutine og vurdere ulike løsninger for å utvide helsetjenestens tilbud slik at alle nyinnsatte kan få en samtale med helsetjenesten innen 24 timer.

### **Medisinhandling**

*26. Trondheim kommune bør sikre at ikke det gjøres uforholdsmessige inngrep overfor pasienter for å dokumentere rusfrihet. Kommunens ordning bør også hindre spredning av helseinformasjon.*

Sivilombudet ber kommunen om en tilbakemelding om hvordan rutine kan tilpasses innsattes individuelle situasjon og de problematiske konsekvensene for de innsatte av dagens praksis.

Svar:

Fengselshelsetjenesten har i samarbeid med spesialisthelsetjenesten, St. Olavs hospital (fengselsspoliklinikken i divisjon psykiatri) utarbeidet en rutine om obligatorisk urinprøvetaking for pasienter som står på sentralstimulerende legemidler.

Rutine er slik at det gjøres individuelle vurderinger der pasientene synes det er vanskelig å levere urinprøve eller av andre grunner ønsker en individuell vurdering av grunnlaget for prøvetakingen. For eksempel gjøres det individuelle tilpasninger der urinprøvelevering er vanskelig. Helseavdelingen kan gi tilbud om å levere prøve alene, komme til slutt på prøvetakingsperioden eller levere på celle/avdeling. Enkelte ganger vurderes at rutinen fravikes helt og innsatte leverer da ikke prøver.

Det er både pasienter under utredning og pågående behandling som tar urinprøver, så det er ikke åpenbart at alle på prøvetaking bruker sentralstimulerende medikamenter.

Det er mange innsatte som bruker slike medisiner og det er utfordrende å få til en fullstendig anonymisering av hvem som tar medisiner/leverer prøver/har timer hos helseavdelingen innenfor rammene av fengslingen. Helseavdelingen har gjort tiltak for å hindre at helseopplysninger blir spredd, bla ved å ta bort medisinlistene som før stod bakpå dosettene.

Helseavdelingen opplyser i tillegg at den pasienter opplever trygghet ved å levere prøver der helseavdelingen ser at pasienten tar medisinen. Dette bruker innsatte som argument hvis de opplever press på å gi fra seg medikamentet. Avveiningen fra fengselshelsetjenesten er at det er mer press og uforsvarlig bruk av disse medikamentene når det ikke gjøres noen kontroll av at innsatte ikke er i samtidig rus med andre midler. Kommunen vil fortsatt være påpasselige med å gjøre individuelle tilpasninger i de nevnte rutinene.

### **Helseoppfølging av isolerte innsatte**

*30. Trondheim kommune bør sikre daglig tilsyn og oppfølging av innsatte som er isolerte, også i helgene. Det må sikres god journalføring av oppfølgingen.*

Sivilombudet ber kommunen om en tilbakemelding på hvordan de vil sikre daglig tilsyn og oppfølging av innsatte som er isolerte.

Svar:

Tilbudet om daglig tilsyn av isolerte har blitt bedre etter at fengselshelsetjenesten og kriminalomsorgen begynte å ha ukentlige møter med fokus på blant andre denne gruppen innsatte.

Innsatte har daglig menneskelig kontakt i ulik grad, både med betjenter og andre ansatte i kriminalomsorgen, som for eksempel aktivitører. Vi vil i tiden fremover vurdere ulike ordninger for å utvide helsetjenestens tilsyn av isolerte innsatte i helger. Dette kan gjøres på ulike måter, og konsekvensene av valgt løsning må utredes før vi beslutter konkrete tiltak.

Med hilsen  
Trondheim kommune

Merethe Baustad Ranum  
Byrådsavdeling for helse  
og omsorg  
Byråd Merethe Baustad Ranum

byråd helse og omsorg

Dette er et digitalt dokument og har derfor ingen signatur